

Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Derslerinde Ünite Çalışmalarında Uygulanacak Basamaklar

Cavit BİNBAŞIOĞLU

Gazi Eğitim Fakültesi

Öğretim Görevlisi

1. HAZIRLIK BASAMAĞI

A — ÖĞRETMENİN HAZIRLIĞI

1 — Aynı üniteyi işleyen sınıf öğretmenleri biraraya toplanarak yeni işlenecek ünite ile ilgili görüş ve önerilerini belirtirler. Bir önceki ünite çalışmalarının eleştirisi yapılarak olumlu yönler belirlenir. Olumsuz yönlerden dersler çıkarılır.

2 — Öğretmen ilgili kaynakları inceler, bilgilerini tazeler ve artırır, programın «metod» bölümünü tekrar tekrar okur.

3 — Ünite konusunda öğrencilerin ilgisini, neleri öğrenmeye ilgisi ve ihtiyacı olduğunu araştırır; bir yere kaydeder.

4 — Öğrencilerin yararlanacağı bilgi kaynaklarını, başvuracağı yerleri önceden belirler. Araç ve gereçleri saptar.

5 — İlköğretimin ve dersin özel amaçlarını gözden geçirip, bunlarla öğrencilere ne gibi bilgi, beceri, değer duygusu ve davranış kazandırabileceğini düşünür. Ünite amaçlarını saptar.

6 — Üniteyi; amaçları gerçekleştirecek şekilde sınırlandırır, konuları öğrencilerin ilgilerini de göz önünde bulundurarak saptar.

7 — Zamanı iyi değerlendirilebilmesi için süre dağıtım şemasını hazırlar.

8 — Gezilecek ve incelenecek yerler, kaynak kişileri belirler.

9 — Ünite için iyi işlemesi için uygulanacak en iyi yöntem ve teknikleri, çalışma şekillerini belirtir. Bu konuda yazılmış yapıtları inceler.

10 — Ünite işlenmesinde öğrencilere verilecek araştırma, hazırlık, inceleme ödevlerini saptar.

11 — Anlatım ve beceri dersleriyle işlenecek, ünite arasında nasıl bir bağlantı kurulacağını düşünür.

12 — Ünite sonunda yapılacak çalışmaların nasıl değerlendirileceğini saptar.

13 — Yapılacak çalışmalara göre sınıfın nasıl düzenleneceğini tasarlar.

14 — Bu çalışmalardan sonra ünite çalışma plan taslağını hazırlar.

B — ÖĞRENCİLERİN HAZIRLIĞI

1 — Öğretmenin konuşmasıyla, işlenecek ünite için yaşamsal öneminden söz edilerek öğrencinin ilgisi sağlanır.

2 — Varsa, üniteyle ilgili film seyredilir, bunun üzerine sınıfta tartışılır.

3 — Üniteyle ilgili kaynaklardan ilgi çekici parçalar okunur.

4 — Üniteyle ilgili araştırma inceleme sorularını öğrenciler bireysel araştırır.

5 — Üniteyle ilgili resim, levha, harita, model, maket vb araç ve gereçler incelenir.

6 — Üniteyle ilgili öyküleri öğretmen sınıfta anlatır, kaynak kişiler sınıfta anılarını anlatabilirler.

7 — Ünite çeşidine göre, ilgi uyandırmak amacıyla, sınıfça gezi yapılabilir.

8 — Hazırlık çalışmaları yalnızca ilgi uyandırma amacı taşımalı. Hazırlık çalışmaları, 2-4 ders saatinde yapılabilir.

2 — «PLANLAMA» BASAMAĞI

1 — Ünitenin adı tahtaya yazılır.

2 — Ünitenin konuları (problemleri) tahtaya yazılır, sıraya konur, gruplanır.

3 — Öğrencilerin saptadıkları problemler benzerleri ile birleştirilir.

4 — Ünitenin amaçları belirtilir.

5 — Konular üzerinde gerekli açıklamalar yapılır ilgi uyandırılır.

6 — Konular, ilgilerine göre kümelere dağıtılır. Kümeler (5, 6, 7) kişiden oluşabilir. (Tek sayı olması daha iyidir.)

7 — Kurulan kümeler aralarından bir başkan, bir sözcü, bir yazıcı seçerler.

Küme öğrencileri ve görevlileri her üniteye değiştirilmelidir.

8 — Kümeler, konularını çeşitli kaynaklardan araştırırlar.

9 — Küme planlarını yaparlar.

Küme planında :

a) Kümelerin amaçları,

b) Öğrencilere düşen konular,

c) Faydalanacakları kaynaklar,

d) Okuyacağı kitaplar

belirlenir.

Planlama basamağı 5 ders saatinde (1 tam gün) tamamlanmalıdır.

Planlama basamağında dikkat edilecek hususlar :

1 — Bu basamakta, her çocuğun soru sormasına, sorunun çocuktan gelmesine önem verilir.

2 — Planlama devam ettiği sürece, tüm ders saatleri planlamaya ayrılır.

3 — Planlama süresinin kısa tutulmasına dikkat edilir.

4 — Ünite planında, saptanacak amaçların, «öz» (muhteva) ve anlatım derslerini içine alacak biçimde olması sağlanır.

5 — Kümelerde yığılmalar olduğu takdirde, olumlu uyarılarla, öğrenciler diğer kümelere kaydırılır. Mümkün olursa, aynı kümede kalmasına izin verilir. Aynı küme içinde yeni kümeler oluşturulur.

6 — İlgi duyulmayan sorun olursa, o konu öğretmen tarafından işlenir.

7 — Kümelerin konuları azsa, paylaştırılmaz, bireysel işlenir.

8 — Ünite planı, öğrencilerin defterlerine yazdırılmaz, açık bir yerde bulundurulur.

9 — Çalışmaları rastlantılardan kurtarmak için, süre dağıtım şeması yapılır.

3 — «İŞLENİŞ» YA DA «ETKİNLİKLER» BASAMAĞI

1 — Küme bireylerinin sorumluluklarını kavrayıp kavrayamadıkları anlamaya çalışılır.

2 — Kümelerin nasıl çalışacakları açıklanır.

3 — Öğretmen her kümeye üye gibi katılarak aralarında gezer, açıklamalarda bulunur, rehberlik eder.

4 — Yapılan küme planı, kümeyi üniteye ayrılan sürece meşgul etmelidir. İşsizliğe meydan verilmesi, karışıklığa ve gürültüye sebep olur.

5 — Kaynak, araç, gereç yetersizliği, kümelerdeki geçimsizlik giderilir.

6 — Öğrenciler gerekiyorsa bireysel küme çalışmalarına başlarlar.

«İşleniş» ya da «Etkinlikler» basamağında yapılacak işler öğretmenin pedagojik görüşüyle ilgilidir. Bu konuda üç türlü iş yapılabilir. (1) Konuları öğretmenin anlatması biçiminde yahut öğretmen egemenliği ağır basan bir öğretim, (2) Öğrenci çalışmasına ve proje esasına dayalı bir öğretim, (3) Her ikisine de yer veren karışık öğretim. Bu yazıda öğrenci çalışması ve proje esasları ön planda tutulmuştur. Bugünkü uygulamalarda, bu basamakta, öğrenci kümesinin bizi toplamaya yönelik bir rapor hazırlaması ile yetiniliyor. Oysa, bu, yapılacak çalışmaların yalnız bir tanesidir. Bu basamakta, ünite bütünlüğü içinde tarihsel, coğrafi vb bilgiler toplamak, (2) konu ile ilgili resim, şema ve grafik gibi iki boyutlu levhalar hazırlamak, (3) Konu ile ilgili model, tablo, araç ve gereç gibi üç boyutlu yeni nesnelere hazırlamak, (4) Konu ile ilgili gezi, gözlem, deney ve gösteriler (demantasyonlar) yapmak, (5) Konu ile ilgili çeşitli koleksiyonlar yapmak, (6) Konu ile ilgili oyun, kompozisyon, temsil vb. etkinlikler yapmak. Her bir küme, yukarıdaki altı çeşit etkinliklerle ünitenin amaçlarına ayrı ayrı erişmiş olmalıdır. Bunlara, kuşkusuz, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgileri gibi öz (muhteva) derslerinin öğretimi sırasında başlanacaktır. Bir kısmının yapımı anlatım derslerinde sürebilir. Ünite çalışmasıyla ilgili bir rapor

hazırlanacaksa, o rapor, yukardaki altı çeşit etkinliği kapsar nitelikte olmalıdır. Yoksa, yalnız, başka yerlerden aktarılan bilgilerle değil. Her rapor âdeta bir yamalı bohça değil. Sözcüğün tam anlamıyla yeni bir bireşim (sentez) oluşturmalıdır. Küme ve proje çalışmalarının asıl değeri de budur.

Bu basamak, 10-12 ders saatinde tamamlanabilir.

4 — «ARA DEĞERLENDİRME» BASAMAĞI

Bu basamakta, kümeler o güne kadar yaptıkları işler hakkında sınıfa bilgi verirler. Gerekirse küme içinde yeniden işbölümü yapılır. Eksikler tamamlanır.

Ara değerlendirmeden amaç, kümelerin amaçlarına ne kadar ulaştığını anlamak, bireylerin elde ettiği bilgilerden sınıfın yararlanmasını sağlamak ve yapılan hataları zamanında düzeltmektir.

1 — Kümeler bu evrede sınıfın huzuruna çıkarak yaptıklarını sınıfa aktarırlar.

2 — Bir küme konusunu sınıfa aktardıktan sonra, sınıfın görüşü alınır.

3 — Bütün kümeler konusunu açıkladıktan sonra, öğretmen hatalar ve eksikliklerle ilgili ortak noktalar üzerinde durur.

4 — Ara değerlendirme çalışmalarında, öğretmenin yönlendirmesiyle kümelerin, ünite amaçlarına doğru çalışmaları sağlanır.

5 — Bu çalışmalar sonunda, gerekirse planlarda bazı değişiklikler yapılabilir.

6 — Ara değerlendirme çalışmaları 1-2 ders saatinde tamamlanmalıdır.

5 — «BECERİLER ÜZERİNDE PEKİŞTİRİCİ ÇALIŞMA» BASAMAĞI

Bu basamakta, öğretmen, çalışmaların denetimi sırasında sınıfın bütünü ya da, bireylerde eksik gördüğü beceriler üzerinde çalışma yaptırır. Anlatım ya da beceri derslerinde yapılacak çalışmalar bunlardan ayrıdır.

Beceriler üzerinde yapılacak pekiştirme çalışmaları, ünitenin amaçlarının saptanmasında belirtilen becerileri gerçekleştirmeğe yöneliktir.

Bu beceriler şunlar olabilir :

1 — Amaca uygun olarak bireyin, çeşitli kaynaklardan nasıl bilgi elde edeceğini öğrenme becerisi.

2 — Özet çıkarma becerisi.

3 — Hızlı ve güzel okuma becerisi

4 — Araç ve gereçleri amaca uygun kullanabilme becerisi.

5 — Dramatizasyon yapma, ulusal oyunlar oynama becerisi,

6 — Doğru ve çabuk hesaplama becerileri.

7 — Ünite ile ilgili resim, iki boyutlu ve üç boyutlu model yapma becerisi. Bu çalışmalar 1-3 ders saatinde tamamlanmalıdır.